

فصل اول : اقتصاد چیست ؟

در یک تصویر ساده از حیات انسان با دو مفهوم : ۱- نیازهای انسان ۲- منابع و امکانات سرو کار داریم .
نیازهای انسان محرک فعالیت و تلاش اوست.

نیازهای اولیه و مادی انسان	امنیت	بهداشت و درمان	آموزش	مسکن	پوشاک	خوراک
نیازهای غیر مادی	تعامل با دیگران	فرهنگ	دین و اخلاق	هنر	علم	عاطفی

منابع و امکانات

- ۱- منابع و امکانات در دسترس انسان محدود است.
۲- منابع و امکانات قابلیت های مصرف متعدد و روش های مختلفی دارند.
- نتیجه ← از دیدگاه اقتصاددانان ← شکل گیری وضعیت کمیابی

مسئله انتخاب

- ۱- نیازهای انسان نامحدود است.
۲- منابع و امکانات موجود محدود است.
۳- از این منابع و امکانات محدود می توان به روش های گوناگون استفاده کرد.

نکته : انسان نمی تواند تمام نیازهای خود را با استفاده از منابع محدود برآورده کند پس باید دست به انتخاب بزند و نیازهایش را اولویت بندی کند.

ملاک بهترین بودن انتخاب با استفاده از منابع دسترسی

- ۱- بتوان بیشترین میزان تولید را به دست آورد.
۲- بتوان سطح بالاتری از رفاه را برای انسان فراهم کرد.

تعریف هزینه فرصت

انسان ها و جوامع ، همیشه بهترین و برترین گزینه خود را از نظر منافع ، انتخاب می کنند و با این انتخاب بهترین « گزینه بعدی » را از دست می دهند. در واقع از مصارف دیگر آن و آثار و نتایجی که می توانست به بار آورد صرف نظر می کنند.
مثال : یک کشاورز با انتخاب کاشت گندم ، منافع کاشتن پیاز را در آن سال نخواهد داشت چرا که همزمان نمی توانست هر دو را انتخاب کند و به ناچار باید از فهرست خود یکی را انتخاب می کرد.
مقدار منافع از دست داده گزینه دوم ، هزینه فرصت انتخاب گزینه اول (گندم) است. این هزینه مهم « هزینه فرصت » نامیده می شود.

تعریف علم اقتصاد

علم اقتصاد علمی است که انتخاب های بشر را به صورت رابطه بین منابع و عوامل تولید کمیاب و نیازهای مادی نامحدود او مطالعه و با ارائه بهترین انتخاب ها رفتارهای فردی و جمعی انسان را مدیریت می کند.

سه نکته مهم در تعریف علم اقتصاد

- ⇒ هدف علم اقتصاد ، راهنمایی انسان برای بهترین انتخاب از منابع محدود خویش است.
- ۱- نامحدود بودن نیازها
 - ۲- کمیابی منابع
 - ۳- امکان مصارف متعدد منابع

اقتصاد و آموزه‌های اسلامی

ویژگی مهم اسلام این است که عبادت را صرفاً به رابطه فرد با خدا محدود نمی‌کند بلکه به همه ارتباطات (از جمله روابط اقتصادی) شکل عبادت می‌دهد.

اسلام در دسترس نبودن معاش را خطری می‌داند که اعتقادات انسان را تهدید می‌کند. علت توجه اسلام به اقتصاد، اهمیت روزافزون مسائل اقتصادی در اجتماع و حیات جمعی انسان‌ها و تأثیر عوامل اقتصادی بر همه جنبه‌های زندگی فرد، خانواده و جامعه... اعم از اجتماعی، سیاسی، فرهنگی است. رسیدن یک جامعه به استقلال سیاسی، فرهنگی، توجه به رشد و پیشرفت اقتصادی به مثابه یکی از مهم‌ترین ابزارها در این مسیر است.

تعریف کالا: شیء با ارزش اقتصادی و بازاری است که برای تأمین نیاز یا خواسته‌ای تولید می‌شود و برای به دست آوردن کالا باید به تولیدکنندگان آن پول بپردازیم. **مثال:** لوازم التحریر، دارو، لباس

تعریف خدمات: آنچه انسان در مقابل پول خریداری می‌کند و به وسیله آن نیازها یا خواسته‌هایش را برطرف می‌سازد و غیر فیزیکی و غیر ملموس است، خدمات نام دارد. **مثال:** آموزشی، پزشکی و... شباهت کالا و خدمات هر دو جهت رفع نیازهای انسان می‌باشند. تفاوت آن‌ها در فیزیکی و غیر فیزیکی، ملموس و غیر ملموس بودن آن‌هاست.

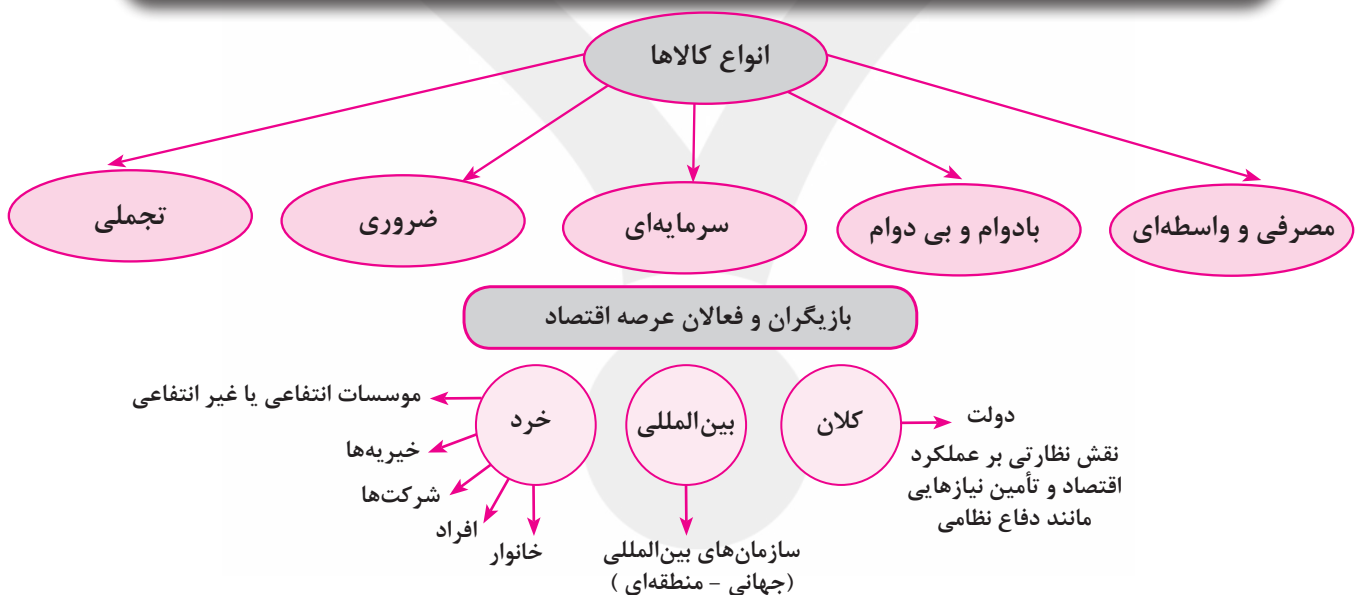
کالا و خدمات مصرفی - واسطه‌ای: کالاهایی که توسط مصرف‌کنندگان نهایی خریداری می‌شود، و به مصرف می‌رسد «**کالاهای مصرفی**» نام دارد. اما هرگاه تولیدکنندگان دیگری برای ادامه فرآیند تولید و تبدیل آن به کالاهای دیگر خریداری کنند و مورد استفاده قرار دهند، «**کالای واسطه‌ای**» نامیده می‌شود.

کالاهای با دوام: برخی کالاها، خودشان مصرف نمی‌شوند بلکه در طول زمان، خدمات آن‌ها مورد مصرف قرار می‌گیرد. این کالاها «**کالاهای با دوام**» نامیده می‌شود. **مثال:** یخچال، اتومبیل.

کالاهای سرمایه‌ای: به کالاهای بادوامی گفته می‌شود که در فرآیند تولید از سوی نیروی انسانی به کار گرفته شوند. **مثال:** تراکتور، ماشین‌آلات کارخانه‌ها

کالاهای ضروری: کالاهایی که نیازهای اولیه مصرف‌کنندگان را برطرف می‌کنند. **مثال:** خوراک، پوشاک و مسکن
کالاهای تجملی: کالاهایی که برای تأمین نیازهای کم اهمیت‌تر مصرف می‌شوند. **مثال:** لوستر گران قیمت

نکته: اگر با افزایش قیمت کالا در بازار، مقدار تقاضای آن کالا تغییر نکند، کالای ضروری و اگر با تغییر مقدار تقاضا کم شود، کالای تجملی محسوب می‌شود.

۴

از دو بسته A و B به سؤالات یک بسته پاسخ دهید :
بسته A

- ۱- چهار نوع کالای واسطه‌ای را نام ببرید .
- ۲- رفتار اقتصادی را تعریف کنید.
- ۳- کدام عامل نشان‌دهنده قدرت و توان اقتصادی یک جامعه است ؟
- ۴- گزینه‌های زیر را به هم ربط دهید :

(پ) یفپال در منزل

(ب) اتومبیل

(الف) ابزار تولیدی

(ب) سرمایه‌های

(ب) ضروری

(ا) بادوام

۴

بسته B

- ۵- منظور از سرمایه فیزیکی چیست ؟
- ۶- انواع بازار را نام ببرید.
- ۷- تفاوت تولید خالص ملی و تولید ناخالص ملی در چیست ؟
- ۸- در بورس کالا چه نوع کالاهایی مورد معامله قرار می‌گیرند ؟ (۴ مورد)

۰/۵

(الف) گزینه درست را انتخاب کنید :

- ۹- ارائه لوایح قانونی به مجلس برای ریل‌گذاری فعالیت اقتصادی مربوط به کدام فعالیت‌های دولت در عرصه اقتصاد می‌باشد :
(الف) عرضه کالا و خدمات
(ب) پیشرفت اقتصادی
(پ) بهره‌برداری از نیروی انسانی
(ت) تلاش و صرف هزینه‌های فراوان
- ۱۰- کشورهای موفق چگونه توانستند به اختراعات جدید و فناوری نوین دست یابند :
(الف) بهره‌برداری از نیروی انسانی
(ب) با استفاده از اصل مزیت مطلق
(پ) تلاش و صرف هزینه‌های فراوان
(ت) استفاده از منابع و عوامل تولید

۱/۲۵

(ب) در جاهای خالی کلمات مناسب بگذارید :

- ۱۱- توجه به زیر ساخت‌ها و سرمایه‌گذاری در مناطق محروم کشور از جمله سیاست‌های دولت به شمار می‌رود.
- ۱۲- طبق قانون ، موظف است لایحه بودجه سال بعد را تا آذرماه هر سال به مجلس تقدیم کند.
- ۱۳- مالیات به انواع دارایی اعم از منقول و غیر منقول از انواع مالیات می‌باشد.
- ۱۴- سیاست مالی انقباضی در مواقع تورم موجب می‌شود.
- ۱۵- دو مفهوم مزیت مطلق و نسبی خانواده یا کشور را به سوی سوق می‌دهد.

۱

(پ) مفاهیم زیر را تعریف کنید :

- ۱۶- بیکاری اصطکاکی
۱۷- بیکاری داوطلبانه

۱/۵

۲

- ۱۸- بهترین و بدترین راه استقرار چیست و دولت چگونه می‌تواند کسری بودجه خود را جبران کند ؟
 - ۱۹- هر عبارت به کدام مفهوم مرتبط است در داخل جدول بنویسید :
- « مفهوم کمی - اندازه‌گیری با درآمد سرانه و معیارهای تکمیلی دیگر - فرآیندی بلند مدت - فرآیندی کوتاه مدت - اندازه‌گیری با درآمد سرانه - بر توسعه دلالت ندارد - بر رشد نیز دلالت دارد - مفهوم کیفی »

(الف) رشد	(ب) توسعه
-۱	-۱
-۲	-۲
-۳	-۳
-۴	-۴

۱/۵
۱
۱/۵

۲۰- سیاست های کاهش فقر را نام ببرید.

۲۱- چرا به طور قطع نمی توان از معیار درآمد سرانه برای اندازه گیری توسعه استفاده کرد ؟

۲۲- اهداف تحریم چیست ؟

سیاسی
اقتصادی
نظامی

۱
۱
۱
۱

۲۳- محصولات راهبردی به چه محصولاتی گفته می شود ؟ (۲ مورد)

۲۴- مزیت نسبی چیست ؟

۲۵- اقتصاد ایران در دوره صفویه چه ویژگی هایی داشت ؟

۲۶- منظور از درونزایی در اقتصاد یک کشور چیست ؟

۱

ت) فعالیت

۲۷- در کشوری که با ده میلیون نفر جمعیت، درآمد ملی معادل ۵۰/۰۰۰ میلیارد ریال است. مطابق با درصدهای مشخص شده در جدول سهم دهک چهارم ، ششم ، هشتم و دهم را تعیین کنید :

۲۰۰۰ میلیارد ریال	۴ درصد	سهم دهک اول
۲۵۰۰ میلیارد ریال	۵ درصد	سهم دهک دوم
۳۰۰۰ میلیارد ریال	۶ درصد	سهم دهک سوم
..... (الف)	۷ درصد	سهم دهک چهارم
۴۰۰۰ میلیارد ریال	۸ درصد	سهم دهک پنجم
..... (ب)	۹ درصد	سهم دهک ششم
۵۰۰۰ میلیارد ریال	۱۰ درصد	سهم دهک هفتم
..... (پ)	۱۲ درصد	سهم دهک هشتم
۸۰۰۰ میلیارد ریال	۱۶ درصد	سهم دهک نهم
..... (ت)	۲۳ درصد	سهم دهک دهم
	۱۰۰ درصد درآمد ملی	۱۰۰ درصد جمعیت کشور

۰/۷۵

۲۸- گزینه درست را از جدول سمت چپ انتخاب و در پاسخنامه بنویسید : (یک مورد اضافی است.)

۱- قوه مجریه	الف) ریل گذاری قانونی - تأیید و تصویب برنامه ها ب) برقراری نظم و سلامت و برخورد با مفاسد اقتصادی پ) اجرای قوانین و برنامه ها
۲- قوه مقننه	
۳- قوه قضاییه	
۴- سازمان برنامه و بودجه	

- ۱- گوجه فرنگی برای تهیه رب ، نخ برای تولید پارچه ، لاستیک ماشین ، چوب و تخته پیچ و مهره
 ۲- چگونگی تصمیم گیری و اقدام تولیدکنندگان و مصرف کنندگان و نیز واکنش آن ها نسبت به تغییرات وضعیت اقتصادی به عنوان رفتار اقتصادی شناخته می شود.
 ۳- میزان تولید کالا و خدمات یا تولید کل
 ۴- الف) ۳ (ب) ۱ (پ) ۲

۵- به کالاهای بادوام سرمایه ای که در جریان تولید به کار گرفته می شود ، سرمایه فیزیکی می گویند.

۶- رقابتی - انحصاری

۷- هزینه استهلاک

۸- کالاهای واسطه ای و مواد خام و اولیه مثل گندم ، جو ، آهن ، مس ، زغال سنگ ، نفت و برخی مواد شیمیایی

۹- (ب) وضع مقررات سیاست گذاری و حکمرانی در اقتصاد ۱۰- (پ) تلاش و صرف هزینه های فراوان

۱۱- توسعه ای ۱۲- دولت ۱۳- مستقیم ۱۴- ثبات اقتصادی

۱۵- تک محصولی بودن

۱۶- کسی که در حال جابه جایی از کاری به کار دیگر باشد ، در حال گذراندن بیکاری اصطکاکی است.

۱۷- افرادی که به هر دلیل حاضر به کار نیستند ، بیکاران داوطلبانه محسوب می شوند.

۱۸- بهترین راه استقراض ، قرض گرفتن از مردم از طریق فروش اوراق مشارکت است و بدترین آن استقراض از نظام بانکی و بانک مرکزی است که موجب افزایش نقدینگی کشور می شود. دولت می تواند برای کسری بودجه از داخل و خارج کشور استقراض کند.

۱۹- الف) رشد : ۱- مفهوم کمی ۲- فرآیندی کوتاه مدت ۳- اندازه گیری با درآمد سرانه ۴- بر توسعه دلالت ندارد.

ب) توسعه : ۱- مفهوم کیفی ۲- فرآیندی بلند مدت ۳- اندازه گیری با درآمد سرانه و معیارهای تکمیلی دیگر ۴- بر رشد نیز دلالت دارد.

۲۰- برقراری یک سامانه و نظام مناسب و کارآمد مالیاتی - اصلاح ساختار توزیع درآمد و عادلانه کردن آن و مقابله با فقر - افزایش بهره وری نیروی کار - توانمندسازی افراد به ویژه مولد کردن آن ها

۲۱- چون توسعه علاوه بر افزایش کمی تولید ، تغییرات کیفی را نیز به همراه دارد ، لذا برای اندازه گیری آن استفاده از شاخص درآمد سرانه که یک معیار کمی است به تنهایی نادرست است.

۲۲- سیاسی : براندازی با اعمال فشار بر حکومت ها اقتصادی : کسب منافع بیشتر

نظامی : به عنوان ابزار مکمل جنگ نظامی

۲۳- کالاهای ضروری مثل دارو و غذا - محصولات کشاورزی - حوزه انرژی (نفت ، هسته ای ، انرژی نو) - صنایع نظامی و دفاعی

۲۴- هر منطقه یا کشور باید کالایی را تولید کند که هزینه آن در مقایسه با سایر نقاط کمتر است. مانند پسته و فرش ایران ، که در ایران با صرف هزینه کمتر و با کیفیت برتر نسبت به سایر کشورها تولید می شود.

۲۵- الف) یکپارچگی سیاسی و اقتصادی مستقل (ب) هماهنگی بین لایه های دینی ، اجتماعی و فرهنگی

۲۶- مفهوم درونزایی این است که عوامل اصلی تولید در اقتصاد کشور به عنوان محرک اصلی پیشرفت باید از درون نشأت بگیرد.

۲۷- برای این کار ۵۰۰۰۰ میلیارد ریال را بر ۱۰۰ تقسیم می کنیم تا میزان هر یک درصد معین شود :

$$۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \div ۱۰۰ = ۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰$$

حاصل را در سهم دهک ها ضرب می کنیم . به طور مثال الف) دهک چهارم :

$$۷ \times ۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۳۵۰۰ \text{ میلیارد ریال}$$

ب) ۴۵۰۰ میلیارد ریال (پ) ۶۰۰۰ میلیارد ریال (ت) ۱۱۵۰۰ میلیارد ریال

۱ (پ)

۳ (ب)

۲۸- الف) ۲